

MENAS IR PSICHIKOS SVEIKATA

Kūrybinė partnerystė – politika ir praktika

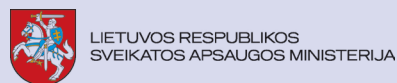

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

SOCIALINIAI *meno* PROJEKTAI

Partneriai

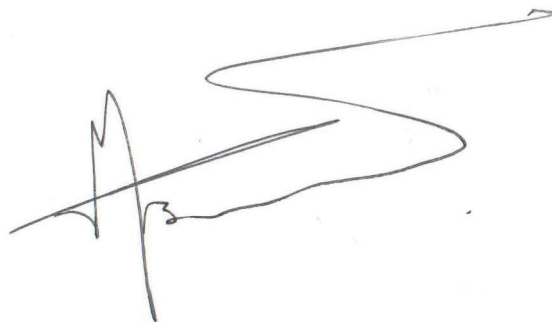
Šokio performansas „Pavasaris“ yra projekto „Šokio laboratorija“ dalis. Projektą „Šokio laboratorija“ finansuoja Lietuvos kultūros taryba. Vykdytojas – VšĮ „Socialiniai Meno projektai“, www.menasgerovei.lt.

Gerbiami konferencijos dalyviai,

Šiame renginyje mes diskutuosime labai aktualia kultūros vaidmens valstybės ir žmogaus gerovei tema. Menas ir kūryba skatina naujas patirtis, suteikia naujų žinių bei įgūdžių, buria bendruomenes. Menas ir kultūra – svarbūs veiksniai, sudarantys galimybę įvairiose srityse pasiekti geriausių rezultatų. Menas padeda sveikti, menas sprendžia socialines problemas, menas ir kūryba atskleidžia geriausias verslo ypatybes. Tik ar visi kultūros ir meno vaidmenį suprantame vienuodai, ar gebame įsivertinti ir įvertinti kultūros indėlį kuriant darnią, sveiką ir verslią visuomenę? Tikiu, kad šios dienos diskusijos bus didelis žingsnis į ateitį, paklosiantis tvirtus pagrindus kuriant bei rengiant bendram interesui – žmogaus gerovei skirtus tarpsektorinius ir tarpinstitucinius planus. Linkiu turiningos ir vaisingos konferencijos bei dėkoju visiems pranešėjams, kurie dalyvis savo šalių gerąja patirtimi.

Kultūros ministras Šarūnas Birutis

Tarptautinė konferencija

„Menas ir psichikos sveikata. Kūrybinė partnerystė – politika ir praktika“

Kultūra – tai vitališka visuomenės augimo sąlyga ir prigimtinė žmogaus teisė. Ši nuostata pateikiama Europos Sąjungos Pilietinės visuomenės platformoje (angl. The Civil Society Platform), kurioje kultūros prieinamumas įtraukiamas į formuojamą žmogaus teisių ir ES valstybių narių politikos strategiją. Kultūros sektoriaus socialinis poveikis yra neabejotinas, menas ir dalyvavimas meninėje veikloje padeda stiprinti asmenų psichikos sveikatą, burti bendruomenes, mažinti socialinę atskirtį, skatina naujos patirties, žinių ir įgūdžių sklaidą, suteikia priemonių ir būdų dirbti su pažeidžiamomis visuomenės grupėmis.

Lietuva Europos Sąjungos kontekste nedovanotinai išsiskiria dideliu psichikos sveikatos sutrikimų paplitimu. Ieškant šios problemos sprendimų, daug gali pagelbėti ir kultūra. Tarpinstitucinei partnerystei plėtoti šiuo metu Lietuvoje kuriamos palankios politinės sąlygos – 2014–2020 m. nacionalinės pažangos programoje numatyta, jog kultūra ir sveikata yra horizontalieji valstybės politikos prioritetai. Kultūros ir sveikatos klausimų integravimas į visas visuomeninės ir politinės veiklos sritis yra kompleksinis klausimas, kurį sprendžiant svarbu atkreipti dėmesį į gerosios patirties pavyzdžius, būtina plėtoti glaudų valdžios institucijų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą.

Tarptautinėje konferencijoje „Menas ir psichikos sveikata. Kūrybinė partnerystė – politika ir praktika“ pristatoma Lietuvos, Jungtinės Karalystės bei Suomijos patirtis įgyvendinant tarpsektorines programas, orientuotas į visuomenės gerovės kūrimą ir psichikos sveikatos stiprinimą.

Kūrybinės partnerystės pavyzdžiais atkreipiamas dėmesys į kultūros organizacijų potencialą dalyvauti prevencijos ir sveikatos stiprinimo programose.

Pagal konferencijos programą rengiamose diskusijose dėmesys bus skiriamas kintamai sveikatos ir socialinių paslaugų aplinkai, kurioje didėja poreikis plėsti bendradarbiavimą tarp šių paslaugų teikėjų, klientų, nevyriausybinių organizacijų, aktyviau taikyti sėkmingą kitų šalių patirtį, ieškoti naujų veiklos kokybės ir veiksmingumo vertinimo rodiklių bei metodų.

Konferencija „Menas ir psichikos sveikata. Kūrybinė partnerystė – politika ir praktika“ yra programos „Menas ir psichikos sveikata“ dalis. Programa „Menas ir psichikos sveikata“ siekiama mažinti psichikos sveikatos sutrikimų turinčių asmenų jaučiamą kitoniškumą, nelygybę ir diskriminaciją.

Už pagalbą rengiant konferenciją nuoširdžiai dėkojame partneriams: Britų tarybai, Šiaurės ministrų tarybos biurui, Mančesterio Metropolijos universitetui, Nacionalinei dailės galerijai, labdaros fondui „The Tiltas Trust“, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Valstybiniam psichikos sveikatos centrui, Kauno kartų namams, VšĮ „Užupio meno inkubatorius“, VšĮ „Baltijos antreprenerystės aljansas“, taip pat Rūtai Kačkutei, Daliai Vencevičienei, Clive Parkinson, Guðrún Gísladóttir, Brigitai Urmanaitei, Aistei Laurinavičiūtei, Eglei Nedzinskaitei, Gailei Pranckūnaitei, Dariui Pauliukoniui.

Ieva Petkutė,
VšĮ „Socialiniai meno projektai“

8:30	Registracija ir rytinė kava	
9:30–9:40	KONFERENCIJOS ATIDARYMAS	ROMA SURVILIENĖ ir IEVA PETKUTĖ, VšĮ Socialiniai meno projektai (Lietuva)
9:40–9:50	SVEIKINIMO ŽODIS	ŠARŪNAS BIRUTIS, Lietuvos Respublikos kultūros ministras ARTŪRAS VASILIAUSKAS, Britų Tarybos direktorius BO HARALD TILLBERG, Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje direktorius CLIVE PARKINSON, Mančesterio Metropolijos universiteto Meno sveikatai katedros vadovas
1. DALIS: KULTŪRA–HORIZONTALUSIS PRIORITETAS		
9:50–10:10	Socialiniai meno projektai ir Kultūra kaip horizontalusis prioritetas Nacionalinėje pažangos programoje	ROMA SURVILIENĖ (Lietuva)
10:10–10:40	Menas psichikos sveikatai. Bendruomenės strategija: politika ir jos įgyvendinimas	STUART WEBSTER (Jungtinė Karalystė)
10:40–11:10	Partnerystė sveikatos ir socialinių paslaugų sektoriuje. Suomijos perspektyva. Strategijos „Kultūra sveikatai ir gerovei 2010–2014 m.“ atvejis	ISMO SUKSI (Suomija)
11:10–11:30	Pertrauka	
11:30–13:00	<u>DISKUSIJA</u> „Menas ir kūrybinė partnerystė sveikatos ir socialinių paslaugų sektoriuose“ Moderuoja ROMA SURVILIENĖ (Lietuva)	<u>DALYVIAI:</u> CLIVE PARKINSON (Jungtinė Karalystė) ISMO SUKSI (Suomija) LR kultūros ministerijos, LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, LR sveikatos apsaugos ministerijos atstovai
13:00–14:00	Pertrauka	
2. DALIS: MENAS IR PSICHIKOS SVEIKATA		
14:00–14:15	ŠOKIO PERFORMANSAS „Pavasaris“	ASTA BRILINGIENĖ, MARIJA VITKŪNAITĖ ir Kauno kartų namų gyventojai (šokis), EGLĖ GUDONYTĖ (vaizdo projekcija)
14:15–14:45	Psichikos sveikatos stiprinimas ir prevencija Lietuvoje	ONA DAVIDONIENĖ (Lietuva)
14:45–15:15	Škotijos psichikos sveikatos menų ir kino festivalis: prevencija ir psichikos sveikatos stiprinimas, kova su socialinėmis stigmomis	LEE KNIFTON (Jungtinė Karalystė)
15:15–15:45	Jaunimo, patiriančio stresą ir turinčio psichikos sveikatos problemų, kūrybiškumas ir dalyvavimas meninėje veikloje	JULIE MCCARTHY (Jungtinė Karalystė)
15:45–16.45	<u>DISKUSIJA</u> „Menas ir psichikos sveikata: bendradarbiavimo modeliai, poveikio stebėseną ir vertinimas“ Moderuoja dr. REBECCA GORDON-NESBITT (Jungtinė Karalystė) ir dr. AURELIJUS VERYGA (Lietuva)	<u>DALYVIAI:</u> KARILĖ LEVICKAITĖ (Lietuva) LEE KNIFTON (Jungtinė Karalystė) JULIE MCCARTHY (Jungtinė Karalystė) STUART WEBSTER (Jungtinė Karalystė)
17:00	KONFERENCIJOS UŽDARYMAS	

Konferencijos pranešėjai ir diskusijų dalyviai

ROMA SURVILIENĖ, Nacionalinės kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacijos direktorė ir valdybos narė, viena iš viešosios įstaigos „Socialiniai meno projektai“ steigėjų. Daugelį metų dirbo kaip dailės parodų organizatorė ir kuratorė. Rengia socialinius meno projektus, kūrybines dirbtuves, inicijuoja tyrimus, tarpinstitucinį bendradarbiavimą, veikia kaip tarpininkas, siekdama menininkų ir sveikatos priežiūros bei socialinių paslaugų įstaigų kūrybinės partnerystės. 2008 m., tarpininkaujant Britų tarybai, pradėjo bendradarbiavimą su Jungtinės Karalystės nevyriausybinėmis organizacijomis; šia veikla siekiama perimti meno sveikatai (angl. *art for health*) srities patirtį. Kartu su partneriais įgyvendino šiuos socialinius meno projektus: „Meno teritorija“ (2009), „Menas žmogaus gerovei“ (2012). Dalyvavo tarpžinybinėje „Meno sveikatai projektų perspektyvos Lietuvoje“ darbo grupėje prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos.

www.menasgerovei.lt.

STUART WEBSTER, socialinės pelno nesiekiančios įmonės „BlueSCI“ steigėjas ir direktorius. „BlueSCI“ yra psichikos sveikatai ir gerovei skirtas meno ir kultūros paslaugas teikianti įmonė, įsteigta Mančesterio Trafordo tarybos ir Trafordo nacionalinės sveikatos priežiūros įstaigos pastangomis. Įmonė vadovaujasi dinamišku, tarpinstituciniu žmonės ir išteklius įtraukiančiu metodu, taikomu gerovei užtikrinti. Pranešėjas studijavo dailę Svonsyje, vėliau gavo stipendiją tęsti studijas Karališkajame meno koledže. Turi socialinių įmonių magistro laipsnį. Anksčiau dirbo menų ir sveikatos organizacijoje LIME, vadovavo įvairiems su sveikatos priežiūros sritimi susijusiems meno projektams, specializavosi suaugusiųjų ūmių psichikos sveikatos sutrikimų srityje. Socialinių įmonių plėtros konsultantas, pasisakantis už naujoviško bendruomenių verslumo ugdymą socialinės ir kultūrinės veiklos sektoriuje.

www.bluesci.org.uk.

ISMO SUKSI, Suomijos socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos ministerijos Darbuotojų saugos ir sveikatos departamento vyresnysis specialistas, socialinio saugumo, pensijų draudimo bei Darbuotojų saugos ir sveikatos srities ekspertas, nacionalinės

programos „Finnish Working life 2020“ („Darbinis gyvenimas Suomijoje 2020“) sekretoriato narys, programos „Art and Culture for Wellbeing“ („Menas ir kultūra sveikatai ir gerovei“) vadovaujančiojo komiteto narys ir ministerijos atstovas. Anksčiau dirbo socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos ministro specialiuoju patarėju bei ministerijos Finansų departamento patarėju. 2003–2007 m. Veto programos, kuria buvo siekiama užtikrinti visapusį piliečių dalyvavimą profesiniame gyvenime, pratęsti darbingą amžių, padėti derinti profesinę veiklą, šeiminių gyvenimą ir laisvalaikį, užtikrinti lygybę bei padidinti darbinės veiklos patrauklumą, pasiliekant galimybę dirbti susidarius atitinkamai situacijai, vadovas. Prieš pradėdamas dirbti ministerijoje, buvo Nacionalinės senjorų sąjungos vykdomasis direktorius.

CLIVE PARKINSON, Mančesterio Metropolijos universiteto Meno sveikatai departamento direktorius, vienas iš Nacionalinio menų, sveikatos ir gerovės aljanso (angl. *National Alliance for Arts, Health and Wellbeing*) steigėjų, Meno, sveikatos ir gerovės tyrimų tinklo (angl. *Arts, Health and Wellbeing Research Network*) narys. Karjeros pradžioje dirbęs menininku ligoninėje, skirtoje asmenims turintiems mokymosi sutrikimų, vėliau įsitraukė į psichikos sveikatos puoselėjimo veiklą Nacionalinėje sveikatos priežiūros tarnyboje (NHS). Skatindamas sveikatos priežiūros ir meno bendradarbiavimą, meno poveikio tyrimus, C. Parkinson meno sveikatai veiklą ėmė atstovauti politikoje, įgyta strateginė skirtingų sektorių parama ir įsitraukimas į meno sveikatai veiklos sklaidą. C. Parkinson interesų sritį apima meno poveikio visuomenės sveikatai tyrimai, menininko tyrėjo galimybių sveikatos sektoriuje plėtra.

www.artsforhealth.org;

artsforhealthmmu.blogspot.com.

ONA DAVIDONIENĖ, Valstybinio psichikos sveikatos centro direktorė, Lietuvos psichiatrų asociacijos valdybos narė, Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komiteto neetatinė ekspertė, Nacionalinės sveikatos tarybos narė, Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) Europos regiono biuro partnerė psichikos sveikatai nuo Lietuvos, Lietuvos atstovė psichikos sveikatos klausimams Europos Komisijos Visuomenės sveikatos programoje, žurnalų „Nervų ir psichikos ligos“ bei „Psichiatrijos žinios“

redakcinės kolegijos narė. Jai suteikta aukščiausia gydytojo psichiatro kvalifikacinė kategorija. Daugelio mokslinių konferencijų, tarptautinių kongresų dalyvė, publikacijų šalies spaudoje autorė.

LEE KNIFTON, Stratklaido universiteto Tarptautinio sveikatos politikos centro vienas iš vadovų. Savo darbe sėkmingai derina akademinę ir praktinę veiklą. Keletą metų dirbo NVO Psichikos sveikatos fondo vadovo pavaduotoju, pastaruoju metu Nacionalinėje sveikatos priežiūros įstaigoje dirba su sveikatos priežiūros gerinimu susijusį vadovaujama darba, anksčiau joje buvo atsakingas už psichikos sveikatos klausimus, o dabar – už sveikatos priežiūrą kalėjimuose. Dirbdamas Tarptautiniame sveikatos politikos centre, buvo atsakingas už keletą vietos projektų įgyvendinimą. Tarp pastaruoju metu vykdomų projektų – bendradarbiavimas su PSO psichikos sveikatos pacientų teisių klausimais. Pranešėjas yra Nacionalinės kovos su socialinėmis stigmomis programos konsultantas, Škotijos psichikos sveikatos menų ir kino festivalio, turinčio beveik 100 000 lankytojų, direktorius, žurnalo „Journal of Public Mental Health“ („Visuomenės psichikos sveikata“) redaktoriaus pavaduotojas, vienas iš knygos „Public Mental Health: Global Perspectives“ („Visuomenės psichikos sveikata: globali perspektyva“) redaktorių.
www.mhfestival.com, lee.knifton@gmail.com.

JULIE McCARTHY, organizacijos „42 Street“ kultūros renginių prodiuserė. Turi per dvidešimties metų darbo Jungtinėje Karalystėje bei tarptautiniu mastu patirtį meno ir socialinių pokyčių srityje daugelyje sektorių, susijusių su bendruomenių plėtra, visuomenės sveikata, baudžiamąja teise ir psichikos sveikata. Organizacija „42 Street“, teikia paslaugas psichikos sveikatos problemų turintiems jauniems žmonėms. Organizacija kasmet dirba su 1000 13–25 metų jaunų žmonių, kenčiančių nuo psichikos sveikatos sutrikimų: depresijos, nerimo, elgesio sutrikimų ir savęs žalojimo. Pagrindiniai šios įstaigos tikslai – taikyti intervencines priemones, padedančias atgauti jėgas bei skatinančias pasveikimą, raginti jaunimą ieškoti saviugdos ir visapusiško augimo galimybių. Šiuo metu pranešėja rengia organizacijos kultūros strategiją, kaip mažą pastatą paversti kultūrine erdve, parengti mokymo rinkinį menininkams, norintiems specializuotis psichikos

sveikatos srityje ir vadovauti meno ir paveldo projektų programai „A Different Spirit“ („Kitokia dvasia“), apimančiai psichikos sveikatos, žmonių gerovės, meno sritis ir vietos istoriją.

www.42ndstreet.org.uk,
www.adifferentspirit.org.uk.

Dr. REBECCA GORDON-NESBITT. Daugiau nei dešimt metų dirbusi kuratore, mokslininkė pasinėrė į kultūros srities socialinės-ekonominės infrastruktūros tyrimus. Pasitelkusi tiriamąją metodiką, ji kruopščiai išnagrinėjo kultūros finansavimo privatizavimą ir išanalizavo nuo kultūros padėties priklausantį Jungtinės Karalystės atgimimą. Ieškodama priešingo modelio, tyrėja savo studijoje nagrinėjo po Kubos revoliucijos suformuotos kultūros politikos vertybes. Nuo 2013 m. vadovauja Mančesterio Metropolijos universitete atliekamam tyrimui, kuriuo yra siekiama pagrįsti, kad esama tvirtos sąsajos tarp dalyvavimo mene ir psichikos sveikatos arba psichologijos. Projekto rezultatai, kurie bus pristatyti visuomenei 2014 m. liepą, norima paskatinti politikos strategijas kuriančius asmenis skirti didesnę dėmesį meno sveikatai praktikos plėtrai, užtikrinti geresnę finansavimą.

Dr. AURELIJUS VERYGA, gydytojas psichiatras, biomedicinos daktaras, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto docentas. Mokslinio, profesinio ir pedagoginio domėjimosi sritys: psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo epidemiologija, profilaktika ir kontrolė, pagalba priklausomiems žmonėms. Nacionalinės tabako ir alkoholio kontrolės koalicijos prezidentas, tarptautinių tabako, alkoholio ir narkotinių medžiagų kontrolės organizacijų narys, PSO bendradarbiaujančio centro lėtinių neinfekcinių ligų prevencijos srityje vadovas.

KARILĖ LEVICKAITĖ, VšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“ direktorė. VšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“ yra pelno nesiekianti nevyriausybinė organizacija, įkurta 2000 metais. Įstaigos tikslas – ginti žmogaus teises, skatinti humaniškas, etiškas ir veiksmingas psichikos sveikatos paslaugas Lietuvoje ir visame pasaulyje, stiprinti nevyriausybines organizacijas, veikiančias psichikos sveikatos srityje.

www.gip-vilnius.lt.

Šokio kompoziciją „Pavasaris“ sukūrė šokėjos ir choreografės Asta Brilingienė ir Marija Vitkūnaitė kartu su Kauno kartų namų gyventojais, socialiniais darbuotojais. Šokėjų ir globos namų įstaigų bendradarbiavimas užsimezgė 2013 m. VšĮ „Socialiniai meno projektai“ įgyvendintame mokymų projekte „Šokis sveikatai“. Projekte lektorės dr. Jenny Elliot ir Carmel Garvey iš Jungtinės Karalystės pristatė meninio šokio taikymo senjorams, fizinę ir protinę negalią turintiems asmenims metodiką. Mokymuose dalyvavo profesionalios šokėjos, kelių Kauno socialinių įstaigų (Kauno kartų namų, Kauno neįgaliojo jaunimo centro, Kauno Panemunės senelių namų) personalas ir klientai.

Mokymuose dalyvavusios šokėjos, padedamos įstaigų socialinių darbuotojų, sėkmingai tęsia šokio praktiką VšĮ „Socialiniai meno projektai“ partnerių įstaigose. Šokio intervenciją į socialinių paslaugų sritį taikliai apibūdina Kauno kartų namų socialinė darbuotoja Rosita: „Šokis keičia mūsų ir mūsų klientų požiūrį vienu į kitus, kuria šiltesnius tarpusavio santykius, padeda kasdienį darbą daryti kūrybiškesnį. Ši veikla padeda žmonėms, kurie visuomenės ir artimųjų dažnai yra nuvertinti, pasijusti kūrybiškiems ir reikalingiems.“

Vaizdo projekcijos autorė – Eglė Gudonytė.

Šokio performansas „Pavasaris“ yra projekto „Šokio laboratorija“ dalis. Projektą „Šokio laboratorija“ finansuoja Lietuvos kultūros taryba.

Fotografijų paroda

Palydimasis konferencijos renginys – Islandijos / Danijos fotografės Guðrún Gísladóttir paroda „Skausmas ir aš“.

Daug pasaulio šalių apkeliavusi menininkė teigia, jog būtent Lietuvos peizažas – gamtos ir miesto vaizdai – jautriausiai perteikia jos patirtį, suteikdami formą ir spalvą kasdieniam skausmo išbandymui. Natūralumu ir erdvės medžiagiškumu dvelkiantys kadrai – tarsi slaptas tekstas apie kažką trapią, bet amžiną.

„Tūkstančius metų menininkai skausmą vaizdavo rodydami iškreiptus veidus ir kūnus. Man skausmas yra juslinis ir emocinis potyris. Skausmo iškreiptas veidas ar kūnas yra akivaizdus, o emocinis potyris yra ta dalis, kurioje aš kviečiu žiūrovą prisijungti prie manęs mano kelyje, jį labai subtiliai vedant arba visai nevedant.

Aš noriu, kad kiekviena nuotrauka būtų savimi, dėl savęs. Noriu, kad kiekviena nuotrauka būtų „patirtis“, nepaisant to, ar žiūrovas žino, kad joje vaizduojamas skausmas.

Aš pati ieškau ir surandu kiekvieną mažiausią sprendimą, kurio man reikia savo gyvenimui gyventi, o ne tik išlikti.

Lietuvoje ieškoti lengviau nei bet kurioje kitoje vietoje, kur man teko būti per pastaruosius 30 metų.“

Guðrún Gísladóttir

Parodos atidarymas balandžio 23 d. 18 val.
 Dailininkų sąjungos galerijoje, Vokiečių g. 2.
 Paroda veiks iki gegužės 7 d.
 Fotografija – Guðrún Gísladóttir, „Vienatvė“, 2012.

UŽRAŠAMS